

Література:

1. Гнатюк В.М. Вибрані статті про народну творчість. – К.: Наук. думка, 1966. – 245 С.
2. Франко І. Останки світогляду в руських і польських загадках народних // Зб. творів у 50-ти т. - К., 1980. – Т.26. – С.332-346.
3. Перетц В.Н. Студії над загадками // Етногр. вісник. – 1933. – кн. 10. – С. 123-204.

Микола ГЕРЦ (Тернопіль)

Тернопільський державний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка як історико-літературна і педагогічна скарбниця

Кожна історична епоха висуває свої вимоги щодо виховання і навчання підростаючого покоління. Дослідження питань становлення і розвитку спеціально організованої освіти займає значне місце в історичній науці, взагалі, і педагогічній зокрема. У процесі аналізу історичних фактів важливо виявити все позитивне, що виправдало себе, і використати його в процесі навчання молоді. Адже багато теоретичних проблем сучасної педагогічної думки не можна глибоко осмислити без урахування всієї історії педагогіки і навчально-виховної практики. Кожне покоління хоче знати своє минуле, і кожне ставить про це минуле свої запитання.

«Хто не знає свого минулого, той не вартий свого майбутнього. Хто не шанує видатних людей свого народу, той сам не годен пошани» (М.Рильський). Зрозуміло, що пізнання минулого, вивчення пам'яток історії культури, літератури, ознайомлення з творцями, носіями суспільного прогресу став конче потрібним для нинішнього й подальшого розвитку нашої держави. Як справедливо зауважила Софія Русова, «намічаючи дві нові науки навчання в новій національній школі, ми маємо на увазі не викладання їх, як окремих дисциплін, а як гармонійне освітлення всього рідного оточення учнів, щоб вони якомога краще вчилися свідомо ставитися і до природи своєї місцевості, проходячи таким чином фізичну географію, і до всієї історичної минувшини. Обік з цим має значення закладання національних місцевих - шкільних і районних музеїв. В цій праці нова школа - од початкової до вищої мусить об'єднати і учнів, і учителів, потрохи, цеглина за цеглиною, збудуємо ми таку школу, котра міцно з'єднає нас з

рідним краєм, з рідним народом". З огляду на це ректорат оприлюднив наказ про організацію музейної справи в університеті. Нині функціонує 9 наукових, навчально-методичних та виховних музеїв: історії освіти і педагогіки, природознавчий, геологічний, спортивної слави, музей історії фізико-математичного факультету, дитячої творчості, технічної творчості та декоративно-ужиточного мистецтва, навчально-методичний з археології краю «Джерела», музей імені Володимира Гнатюка. Ведеться оперативна робота щодо створення музею педагогічної книги. Головними завданнями та напрямками наших музеїв є:

- залучення молоді до вивчення та збереження історико-культурної спадщини свого народу;
- формування освіченої творчої особистості та сприяння відродженню і розбудові національної системи освіти;
- розширення мережі шкільних музеїв та їх осередків в усіх типах шкіл області;
- збір навчально-методичних матеріалів (підручників, літератури різних періодів нашої держави, засобів навчання, народознавчих матеріалів, фольклору, мистецтва, народних промислів тощо);
- підготовка навчально-методичних матеріалів з проблем духовного і національного виховання (написання сценаріїв виховних заходів, розробка туристських маршрутів історичними місцями краю тощо.);
- вивчення, узагальнення та поширення досвіду музейної справи в
- закладах освіти;
- розвиток творчих інтересів учнівської і студентської молоді; пошукової, краєзнавчої, науково-дослідної та природоохоронної роботи.

Чим більше хвилює юнака, дівчину мета, в ім'я якої долаються труднощі, тим свідоміше ставляться вони до своїх вчинків, тим більше переживають вони почуття власної гідності. Ось чому так важливо залучати вихованців до розв'язання завдань, що мають яскраво виражену загальнонародну цілеспрямованість. Досвід показує, щоб домогтися високої національної свідомості, активності учнівської і студентської молоді, необхідно ставити їх у такі умови, які сприяли б формуванню у кожного внутрішньої необхідності

духовного збагачення, запропонувати кожному форму соціальної практики, яка більшою мірою відповідала б його нахилам, фаховому становленню. Студенти університету поглиблено вивчають історію нашого університету, пишуть курсові і дипломні роботи, а аспірантами готуються кандидатські дисертації. А вже витоків нашого вузу сягають 1620 р., коли в Кременці за зразком школи Львівських братчиків було започатковано братську школу. У 1637 р. вона стала колегіумом. Пізніше у 1805 р. в колишньому колегіумі засновано вищу Волинську гімназію, а вже у 1819 р. гімназію реорганізовано в Кременецький ліцей. Весною 1940 р. на базі ліцею було відкрито Кременецький учительський інститут, в якому вперше розпочалось навчання рідною українською мовою. Пізніше учительський інститут реорганізовано у педагогічний, котрий у 1969 р. переведено до Тернополя. Постановою уряду України від 9.06.1997 р. Тернопільський педінститут реорганізовано в університет і вже у 1998 р. йому присвоєно ім'я Володимира Гнатюка. Як бачимо, наш університет пройшов епохальні сторінки, і ми по праву можемо сказати, що він є музеєм освіти, навчання і виховання в західному регіоні, історія якого є базою для педагогічних досліджень. Ім'я В.Гнатюка входить у контекст відомих вчених, котрі в різні часи працювали чи побували в його стінах: це ботанік В.Бессер - організатор відомого в Європі Кременецького ботанічного саду, польський історик Й.Лелевель, український природознавець А.Анджейовський, Е.Словацький - батько поета Юліуша Словацького, правознавець О.Міцкевич - брат А.Міцкевича і багато інших. Його історія цікавила таких відомих діячів української культури, як Т.Шевченка і М.Костомарова, М.Драгоманова і М.Коцюбинського, Олену Пчілку і Лесю Українку, М.Рильського і П.Тичину, О.Гончара і Д.Павличка, Л.Забашту і Л.Костенко та багатьох інших, які перебували на Кременеччині, адже цей край довгий час славився і славиться як центр культури і освіти. Не випадково розпорядженням Ради Міністрів України ще у 1976 р. Кременець зачислено до міст, яке має певну історико-архітектурну цінність, свою неповторність і зберігається, як пам'ятник давноминулих епох.

Сьогодні ми відкриваємо один із найкращих наукових музеїв нашого університету - музей академіка Володимира Гнатюка. Це ім'я всевітньо відомого фольклориста, етнографа, літературознавця, блискучого перекладача, громадсько-культурного діяча. За неповними підрахунками М.Мушинки та інших дослідників, збірники фольклорних творів вченого містять 322 зразки колядок, 184 гаївки, 8622 коломийки, понад 700 анекдотів, 412 легенд.

1346 оповідок із демонології, 400 казок, 20 детальних описів похоронів, 319 творів так званого сороміцького фольклору.

Підготовка до сьогоденного відкриття розпочалася ще в 1991 р. За цей час студенти і викладачі філологічного факультету вивчали і продовжують вивчати матеріали музею В.Гнатюка у с.Велеснів Монастириського району Тернопільської області. Водночас велась і ведеться науково-пошукова робота, студентами захищено десятки дипломних робіт, щорічно відбуваються Гнатюківські читання, конференції, на яких з доповідями й повідомленнями виступають студенти. Сьогоднішній музей в університеті є добрим стартом для поглиблення досліджень спадщини вченого. Робота проводиться під девізом «Галицькими шляхами В.Гнатюка».

Слід зауважити, що у В.Гнатюка є шанувальники й послідовники в багатьох країнах світу. Його творчий спадок вивчають у Чехії, Угорщині, Польщі, Югославії і Канаді, Австралії і Росії,

Румунії і Франції та інших країнах. Дослідження культури народної творчості українців - справжній науковий подвиг вченого. Про це добре сказав Філарет Колеса: «Цими «матеріалами» й розвідками Гнатюк, можна сказати, відкрив Закарпатську Україну для українського громадянства і української науки; він дав змогу вперше пізнати не тільки багатство народної творчості на Українському Закарпатті, але й поклав основи для вивчення тамошніх українських говірок та зібрав найважливіші дані до роз'яснення спірного питання про українсько-словацьку межу і взагалі про розселення Закарпатських українців та їх взаємини з сусідніми народами». Сьогодні закарпатці згадують про В.Гнатюка: «Ви були першим чоловіком, який звернув увагу наших північних братів на ці порозкидані та забуті колонії великого народу, вже сотні літ одрізані від свого кореня».

Література:

1. Герста І., Черемшинський О. Музей Володимира Гнатюка. – Львів: Каменяр, 1991.
2. Кравець В.П. Освітнянські музеї як осередки національного відродження. – Тернопіль, 2000.
3. Кравець В.П. Тернопільський державний педагогічний університет – Тернопіль, 1997.
4. Русова С. Вибрані твори. – К.: Освіта, 1992 – 296 с.
5. Черняхівський Г.І. Кременеччина: історичне та літературне краєзнавство. – Кременець, 1992 – С.22-26
6. Ярмаченко М. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (X – поч. XX ст.). К. Радянська школа, 1991 – С.41-